

OM "science fiction" och verkligheten

I en artikel i tidningen Vi (nr 31/32 1967) ser professor Hannes Alfvén planeten Tellus' utveckling i perspektivet ett jordår. Hundra år blir då en sekund. Den kända världshistorien och uppbyggnaden av det mänskliga vetandet ter sig då som en enda utvecklingsexplosion. Enligt Alfvéns uppfattning torde tidigare endast två liknande snabba

Gustaf Delin

förändringar ha inträffat. Han pekar på månens, via väldiga tidvattnenvågor, geologiskt ordnade inflytande på jorden i en urtid, då de båda himlakropparna sannolikt befann sig ännu mycket närmare varandra än nu, samt på livets uppkomst.

Livets explosion och vetandets! Det vetande som dagligen vidgas genom forskningen och som tillämpas via ny teknik. Den vetenskapliga och tekniska utvecklingen skulle kunna mätas med samma mått som livets! Man kan tycka vad

man vill om jämförelsen, men perspektivet är fruktbart för associationer.

Om Stadshustornet i Stockholm får föreställa jordens utvecklingshistoria, representeras människans existens av ett tjockt radergummi på tornets topp; jordbruksepoken av ett frimärke, lagt på radergummit, samt vetenskapens historia sedan renässansen av poststämpeln på märkets yta. Här allra högst upp försiggår något helt nytt och revolutionerande, ett intryck som ytterligare förstärks genom de senaste decenniernas enorma expansion av vetenskapen samt metoderna för dess praktiska tillämpning, dvs. tekniken.

Livets utvecklingsprocess har tillförts ett nytt hormon, vars egenskaper kommer att ge denna process nya ramar. Livets fortsatta utveckling — dess framtida gestaltning — är inte längre ett resultat uteslutande av Naturens slumpmässiga mutationer och urvalsmetoder. Den mänskliga hjärnan, själv visserligen ett resultat av Naturmetoden, har övertagit en huvudroll i utvecklingen.

Skall denna roll spelas med eller utan regi? Med andra ord, vilka normer — vi må kalla dem moraliska, etiska eller något annat — skall vägleda människohjärnans påverkan av den fortsatta utveck-

lingsprocessen? Mot vilka mål skall människans ansträngningar inriktas? Av vilka värderingar eller etiska kriterier skall hennes handlande styras? Bör — och i så fall hur — framtidens utformning påverkas? Vilken roll kan och bör den enskilda individen spela i det framtida samhället? Hur skall framtidens möjligheter och risker kartläggas? Vilka skall välja och prioritera samt på vilka grunder?

Det är nödvändigt att med mera allvar och kraft än som hittills visats försöka besvara dessa och liknande frågor. Det går inte längre att rynka på näsan och mumla nå-

got om "science fiction".

Låt följande episod illustrera detta! Vid en konferens rörande den moderna teknikens inverkan på samhällsutvecklingen, som ägde rum i Salzburg helt nyligen, förklarade en av deltagarna att han ansåg det icke önskvärt att möjliggöra mänsklig kontroll av klimatet. En av de närvarande experterna betraktade honom allvarligt och sade: "Det är för sent. Alldeles för sent. Utvecklingen går inte att hejda. Lösningen ligger redan alldeles för nära."

Som sagt: Vilka skall avgöra och prioritera? Och på vilka grunder?

OM forskning

Man skulle tro, att den strängare historiska kritik, som under de senare decennierna genom en hel generation av stora forskare inom universitets-, arkiv- och biblioteksvärlden införts i vårt land, skulle ha avsatt sina spår även utom de rent fackbildade kretsarna och sålunda åtminstone i någon mån ha påverkat också amatörer och dilettanter på de historiska vetenskapernas fält, men efter vad erfarenheten dagligdags ger vid handen har så tyvärr ingalunda varit fallet. Både i fråga om upptäckter och utgivningar passera alljämt de mest betänkliga ting, som t. ex. då välbekanta, inom respektive institutioner sedan länge förtecknade och beskrivna aktstycken med dundrande pressreklam publiceras som nya och epokgörande fynd.

Svensk Tidskrift 1927